

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

CAP DE FERRO

ROMANS

Obra póstuma de D. Francesch Pelay Briz

Quan la mort separà de nostre costat al convensut català, eminent escriptor y llorejat poeta D. Francesch Pelay Briz, encara que molt modestament desde aquestas planas li fou dedicat lo recort de tristesa y de dol, conseqüent á la perdua d'un dels primers y més valiosos defensors de nostra causa é infatigable en sa tasca de enriquir la literatura catalana. Al esmentar avuy altre vegada aquest recort, si 'ns parla tristament del bon patrici embolcallat ja en lo no res de las miserias d'aquest mon, d'altra part, portant á nostra memoria las innumbrables glorias que 'n vida 's conquistá per son talent y geni, se 'ns imagina veurel rodeijat d'aquella lluminosa aureola ahont sol llegirshi contadas vegadas un nom immortal; en lo cas present, bella y carinyosament coronat per la má de la seua estimada filla, que al donar á estampa los seus escrits póstums, ha sapigut posarhi tant acabada joya com *Cap de ferro*, poema complert encara que modestament anomenat per son autor, sencill *romans*.

Dir d'aquesta obra, que conta aproximadament onze mil versos lliures, que difícilment hi haurá qui ab verdadera afició deixi de llegirla per complert—tal es l'interés que al lector desperta,—será prou per fer d'ella un merescut elogi; perque, no es sols la trama

del seu argument importantíssim per lo que á nostra historia 's refeix; ni son unicament las acabadas escenas que 'l desentrotllan; ni l' aspecte llegendari dels personatges que hi enterven; ni lo enginyós de sas pinturas; ni la inspiració en la major part de sas descripcions, lo que potser més encanta en aquest llibre. A nostre entendre, se desprén d' ell la frescor d' una naturalitat tan espontánea, que junt ab sa riquesa de llenguatge y 'l color tan genuinament catalá que s' hi nota, lo fan simpátich, atractívol é interessant á la vegada.

En sos cants—entre 'ls quins hi ha defectes de versificació y construcció que sent poch notables, ho son encara menos si 's te en compte que 'l seu autor no ha pogut corretgirne las probas—hi ha profusament desmentida la deficiencia per molts suposada de nostra llengua; en ells, aixís lo dols sentiment del amor esperansadament sentit, hi trobá cabuda en la bellíssima canso de la *Murtra de Nuch* que feix directament lo cor ab sa tornada:

Pel mal del amor
es gran medicina
la murtra de Nuch:
de mort torna á vida.

No se hi posa tampoch menos de relléu, lo deliri de la doncella que estima sens esperansa sacrificant de sas ilusions la realitat, á la felicitat de sa ignoscenta germana, aixís com lo seu febrosech deliri quant enfront del qui ella estima, sens coneixel boija com es, s' hi encara y diuli:

—¿Qui ha dit que m' estimava?—
¡No es á mí! ¡No es á mí la qu' ell estima!—
Y com si ab molts parlés:—¡Tots m' enganyavan!
crida signant á tots cantons ab furia:

—Tú?... Ments! Y tú també! Y tú! Y 'ls altres!
Y 'm deixa á mí ¿per qui?... Jo valch més qu' ella!
Sí, jo valch més!... Jo so molt més hermosa!...
Si á dirrho cada nit los ángels baixan!
Y aquets no enganyan á ningú. ¡So hermosa!
Vull qu' ell m' estimi! Ho vull! Ho vull! Ho mano.

A poguer ferho, aixís aniriam mostrant ab quina noblesa de sentiments pinta y graficament presenta al protagonista N' Astolph, ab

grant propietat en sos diálechs, alguns d'ells de factura difícil, pero sempre sostinguda; recomanables á tot serho, 's dibuixan ab igual expressió tots los altres personatges que 's lligan entre sí ja ab escena trágica á grants y correctes pincelladas executada; ja ab carácter cómic xispejantment tractat; ja en cuadro de costums minuciós y característich, plé de veritat y bellesa, com los altres de grandiositat, animació y vida.

Difícilment, dintre las dimensions d' un sol article y casi [després d' una sola llegida, pot parlar-se com se mereix, d' aquest poema, que enclou á més de son mérit literari, un mérit no més petit pera l' estudi de temps passats de nostra terra. La seva acció qu' es en época del regnat de Pere IV d' Aragó, posa de manifest la diferencia que hi havia pera 'ls vassalls y pera 'l rey, entre 'l noble senyor y 'l despota feudal; la distinció á fer, entre 'l respecte al potentat monarca que s' ampara y 's regeix per la llei, al incondicional servey presat á la superioritat que 's fá respectar á discreció sens més norma que 'l capritxo y l' absolutisme. Y per últim, lo llógich resultat que d' aquestas diferencias resulta, quan al través y terme de las lluytas que originan, quedan vensuts l' interés, la hipocresía, 'l llatrocini y 'l vici, per la rectitud de conciencia, la bona fé, la virtut y 'l cast sentiment, ab mestria reunits en la persona d' Astolph.

Se'n deduheix d' aixó, que *Cap de ferro* baix casi tots conceptes pot anomenarse una obra perfectament acabada: compleix lo fi d' expressió de bellesa, que hi es esmerada tant dintre son carácter narratiu, com descriptiu, com dialogat; descartantne algun cant, potser un sol, lo titolat *Las covas*; es verdadera de cap á peus; y per últim sa utilitat, deixant á part la que per las lletres catalanas té, es recomanadíssima per son fi instructiu y moral, com ja hem vingut indicant anteriorment.

Tal es á nostre modo de veurer aquesta obra, que figurará sens dupte en lo primer rengle de las de nostre renaixement, de las que per cert te tot lo carácter, ab aquella nota de la tendencia romántica, que per no ser la preferida en aquestos temps, potser la perjudiqui encara que infundadament.

JOAN FREIXA Y COS.

COMERS

Segons una estadística publicada pel ministre de Justicia d'Italia, hi han hagut en 1887 més quiebras que 'n los anys anteriors, puig 's' arribá á la suma de 1,623. D' ellas, 209 no han sigut per menos de 5,000 franchs; 776, de 5,000 á 50,000; 165, de 50,000 á 100,000; 154, de 100,000 á 500,000; 18, de 500,000 á 1.000,000, y 10 altres per quantitats superiors á un milió.

Aixó ha fet posar lo crit al cel, escrivintse sérios treballs en aquell regne pera estudiar la causa de la creixent progressió dels mals pagadors, y propasant la manera de salvar al comerç de bona fé de sas urpas. Aquí 'n fem tan poch cas, que ha passat á moneda corrent lo concepte de que te prou sort la casa que conta entre 'ls seus parroquians á gran número de quebrats.

La gent tira 'ls seus càlculs y no 'ls erra. Qui la vol fer grossa te medis per campar com vol. Desdixat del comerciantet que una desgracia justificada 'l tira á perdre: si no te 'ls llibres conforme á lo que las move-dissas lleys d'Espanya li manan, se 'n veu un embull, y acaba per perdre, ab tota la seva fortuna, lo seu bon nom y potser la llibertat y tot. Ara, si 'l quebrat ha sabut avans de la pluja estendre 'l paraygua, y 'ls seus llibres de contabilitat están conforme la llei mana, ja está salvat: per mil duros més ni menos no li tenen d' escatimar la rehabilitació.

Los aixerits, pensa la gent, si la fan no s' hi posan per poch, y, donant lo 70, lo 50 ó 'l 30 per 100 als acreedors en un període promedi de 10 anys, no tenen de temer la miseria ni la falta de capitals pera negociejar ab desembrás ab lo que han sisat als pobres acreedors de la primera tanda de sos negocis.

Dividida sa vida comercial en duas épocas, si poden ser de la segona, no solen tenir por los comerciants ó 'ls fabricants que 'ls hi fian. De la honra de la casa en sa nova campanya, ne son prou garantia los capitals estafats en la primera quiebra. De lo que dihem ne poden respondre las grans casas exportadoras extrangeras y la casi totalitat dels fabricants catalans. Si en un dia se poguessen rescabalar de lo que han perdut en las *quiebras legales*, molts d' ells podrian mirar ab més tranquil·litat lo seu pervenir.

Al extranger, y á Fransa sobre tot, la rehabilitació comercial es difícil, no venint fins que entra 'l convenciment de que la persona que no paga 'ls seus deutes ha caygut en tal estat per efecte de sas desgracias. Aquí la rehabilitació es fácil. Entre 'ls bolsistas un viatge d' una anyada á América sol tirar al olvit la falta de compliment. Entre 'ls compradors de provincies, la rehabilitació encara es més senzilla. Si al telégrama de la quiebra segueix la oferta de abonar un tant per 100 xich ó gros, pot dormir la son dels àngels lo quebrat.

* * *

En un diari de Barcelona hi hem trobat las següents consideracions, baix la firma, *P. R. y Domingo*.

Un dels productes de més exportació de las Repúblicas Sud-americanas es, sens dupte, la llana en brut.

Londres, Amberes y l' Havre tenen acaparada la importació á Europa (que suma quantitats fabulosas), sense altre títol pera ferho que l' haver volgut los comerciants d' aquellas respectivas localitats obrirli un mercat á aquest gran llanatge, importantlo per compte propi, pera revendre després á la industria europea.

Catalunya, quals industrias consumeixen tanta llana d' aquella procedencia, beneficiaria moltíssim poguent establirhi en Barcelona un mercat per l' istil, revenent també al Mitjdia de Fransa y á Italia; mes pera ferho seria precis anular lo sistema oneros de nostre aranzel d' Aduanas, que ab pujadíssims drets tanca las portas dels nostres mercats á aquellas llanas brutas de procedencia directa, y en cambi ab reduhidíssims drets las hi obre de bat á bat á las mateixas llanas quan son netas y de procedencia indirecta; tot en gran perjudici de la Industria, del Comerç y de l' Agricultura.

De la Industria, porque se la obliga á pagar intermediaris y viatjes costosos; del Comerç, porque aixis pert aquest ram d' explotació y de transport; y de l' Agricultura, porque se la priva d' adobs y s' enganya miserablement als traficants de bestiar enlluernantlos ab los grants drets que s' imposan á la llana en brut, los quals quedan reduhits á la esterilitat pels baixos drets de la llana neta.

Refermats los aranzels, Barcelona rivalisaria ab l' Havre y ab Amberes com á mercat de llanas sud-americanas, ab gran benefici de la riquesa pública. Y aixó, ademés, seria un dels llassos més importants de nostras relacions comercials ab aquellas Repúblicas.

SECCIÓ POLÍTICA

No todas las costúms se perden.

Entre las que han quedat hi há sens dupte las més tontas.

Una d' ellas es lo *bromejar* dels diaris *sérios* lo dia d' Innocents.

Peró alguna excepció hi há d' haver: y es la de las *inocentadas ab cúa*.

De tals deuen calificar-se las d' *El Imparcial* de Madrit.

* * *

Figúrinse sinó 'ls nostres llegidors que 'l colega 's fá la il·lusió de trobar-se d' aquí á molts anys; y parlant del Parlament actual ne diu el parlamento cómico.

Y aixó qu' ell es avuy dia parlamentarista.

Després aludint millors días en que las Corts tinguin més formalitat, fa notar que aquesta 's troba quan quedan descartats dels negocis públics los *xarraires*, los *farsants* y 'ls *explotadors de la estupidés agena*.

Ho deu dir pels seus amichs polítichs.

*
*
*

Peró tot aixó es res al costat d' aquest *suelto* més intencionat que un toro de Miura:

Ayer terminó su condena de diez años de presidio el exministro de Obras que intervino en el célebre asunto de la construcción del Palacio de la exposición electricista.

El Sr. Armantal y Carpetano ha quedado bajo la vigilancia de la policía.

Naturalment aixó suposa *El Imparcial* que passarà en una época en que de las *irregularitats*, *filtracions* y altres misteris per l' istil se 'n tornin á dir *robos*.

Se coneix que *El Imparcial* te vara alta á Madrid y coneix ab qui tracta.

Los conservadores tienen una fam que espanta.

De debilitat fan uns badalls que sembla s' ho hagin de menjar tot.

Vegis sinó quina broma més castellanenca li ha escapat al diari conservador *La Monarquía* de Madrid, parlant dels insaciabls fusionistas.

Los pinta aixís, en vers pera que fagi més efecte:

«Cinifes yernos, trompetilla al aire,
metiéndose en la nómina de patas;
ministros-chinches, senadores-moscas,
concejales lombrices solitarias,
ratones devorando el presupuesto,
alcaldes-pulgas, diputados-ratas
y otros muchos parásitos horribles,
de todas clases y de todas castas,
que en el suelo, en el techo en las paredes,
se escurren, vuelan, corren y se arrastran.»

¿No es veritat que may 'ls hi ha acudit als enemichs més acérrims del actual sistema polítich, una pintura més repugnant de la gent que 'ns mana?

Y 'l més curiós es que segons resulta del anterior vers los fusionistas no son més que un fidelíssim mirall de la estampa dels conservadors.

Per aixó 'ls retrata tant al viu.

Sense afegirhi una paraula més, porque no ho necessita, retallém los següents preciosos párrafos d' un article de nostre estimat colega *La Renaixensa*:

«¿Qué podrán los explotadores lo día en que 'l país se cansi de ser explotat? Res absolutament. Quan Catalunya no vulga no anirán més á las Corts tants homes de

palla, tanta nul·litat, comparseria inconscient la una, conscient l'altra dels vicis criminals de la política espanyola.

S'han de tancar las casas comunals á la desmoralisació que hi puja é hi baixa per la escala d'honor á totas horas; s'han de tancar totas las oficinas que son avuy cau d'irregularitats espantosas, y s'han de aixamplar los presidis pera que hi cápiga, al costat del que roba, 'l que falseja unas eleccions y fa que en lo lloch destinat al pare de la patria s'hi assenti un qualsevol, que aixís com ha merca-dejat ab los vots dels electors, demá mercadejará, com cent cops ho ha fet, ab la sanch honrada dels catalans.

A la barra 'ls polítichs d'ofici, y caygui qui caygui.»

A la barra... á la barra...

Las noticias d'un poble tan simpátich com Irlanda sempre 'ls hi deuen plàure als bons catalans.

Lo diputat irlandés M. William O'Brien, un dels homes que ab més entusiasme s'ha consagrat á la defensa d'Irlanda, que s'ha vist encarcerat un sens fi de vegadas sens que se l'hagi vist vacilar un punt ab sa noble conducta, acaba de ser objecte d'una nova ovació dels seus compatricis ab motiu d'haver sortit últimament de la presó de Galway. Congregat lo poble de Thurles, l'arquebisbe Mgr Croke l'ha presentat fent l'elogi més complert y més calurós del diputat irlandés. M. O'Brien ha pronunciat tot seguit un discurs molt patriòtich, acabantlo dihent que 'l poble irlandés es digne de la llibertat que reclama y que sabrá donársela.

¿Quin será 'l dia en que aqueixa llibertat del poble irlandés será un fet? Catalunya l'espera ab ànsia pera seguir son torn.

LO CATALANISME EN L' IGLESIA

Quant tan sovint nos ocupém dels progressos del Catalanisme en los diferents aspectes de la vida social, just es que alguna vegada 'ns detinguém á examinar sos graus d'influencia en l'important aspecte de la vida relligiosa.

Verdadera tristesa s'apodera en certas ocasions del nostre cor quan veyém una part gens petita d'elements relligiosos prescindir del amor de patria, com si no fos aquet un sagrat deber imposat per Deu als homes.

Desconeixent la naturalesa íntima dels mateixos sentiments que propagan, una pila d'apóstols del Catolicisme s'han empenyat en arrelar aquest en l'ànim del poble sense acomodar-se á las circumstancias en que 'l poble s'troba. Aixís s'exposan á no ser entesos.

En cambi, molts dels tals propagandistas s'han llenat de plé en los brassos de la política espanyola, formant més ó menos vergonyosament en una de sas fatals agrupacions. Aixís ajudan al Centralisme que ha enfangat á Catalunya en lo llot de sos vicis, á aqueix odiós Centralisme que vá fomentar en temps de pau la farsa que 'n diuen *política de partit*, di-

vidint als catalans en tantes banderías com homes, subjectes á *gefes* sens consciencia que fan barallar á pares ab fills, á germans ab germans, portant la divisió á totes las poblacions y á totes las classes socials, inclús al mateix clero; tot aixó mentres que 'ls que han tingut la governació del Estat, sempre ab la paraula *llibertat* en la boca, s' apoderavan dels noys de Catalunya obligántlos hi á parlar en la escola abans d' enténdrela una llengua forastera, y prohibintlos hi l' expressarse en aquella que aprenueren dels llabis de sa mare. Per aixó quedá arreconat l' idioma catalá de quasi tots los actes de la vida; y per aixó, trist es dirho, desde la partida de baptisme fins al óbit de defunció, no hi há document oficial en lo curs de nostra existencia que no estigui escrit en castellá.

Cosa es aquesta que l' element religiós, en la part que li correspón, no devia haver consentit may.

Nosaltres ja compreném que ha arribat á passar una época tan trista pera Catalunya, en que fins se posá de moda 'l parlar lo castellá entre la gent catalana; però precisament en tals épocas de degeneració es quan més se necessitan los caràcters pera imposar la rahó sobre 'ls capritxos insensats d' un públich sense criteri. Aquestos capritxos han arribat fins al extrém repugnant de considerar grosser nostre expressiu llenguatge, per lo qual en tots los actes d' importancia 's considerava necessari parlar y llegir en castellá; de manera que tan enmatzinat estava tot y capgirat, que al digne idioma dels nostres avis se 'l tenia sols pera fer riurer, estimantse més xapurrar usualment una llengua extranya que 'ls colloqués en permanent Carnestoltas.

Y no duptin los católichs de bona fé que aquesta objecció dels nostres compatriotas ha perjudicat sensiblement los sentiments religiosos de Catalunya; perque ¿quín profit ne pot treurer d' un brillant sermó fet en castellá, la gent que l' escoltan si no está familiarisada ab la major part de sas paraulas? ¿ab quina devoció 's poden seguir las piadosas oracions ditas desde la trona, quan molts creyents no 's penetran de sas més significativas frasses? ¿quina part hi pendrá 'l cor de la dona en los afectes de las oracions d' un devocionari, si no interpreta prou bé l' esperit de sos conceptes? ¿no es aixó privar al ánima de pendre part en lo que resa la boca? ¡Ah! que 'ls sentiments religiosos resideixen en lo cor y no en los llabis, y 'l nostre cor sent en catalá, y nostres pensaments están concebuts en catalá; no traduheixin, donchs, los llabis nostras afeccions y nostras idees á una parla extranya, que nostre Déu no es pas foraster.

Peró aixó no pot durar. Catalunya es massa forta y massa digna pera ensorrar-se en tan vergonyós abim, y per aixó, com si fos art d' encantament acaba de sortir d' entre espessas boyras la literatura catalana, pera iniciar lo comensament d' una regeneració que vé á passos de gegant. Los cors dels catalans bategan ja de goig al sentir los rossinyols de la Pá-

tria com anuncian l' aubada de son esperat renaixement, y surt lo sol illuminant los núvols que tenim á sobre pera que 'ls vegi tothóm ab sa repulsiva deformitat y negror. En aquest estat, los catalans comensan ja á rentarse del llot ab que 'ls tacaren los partits polítichs; y, entre altrás cosas, s' adonan de que las verdissas y las euras cubreixen las runas dels venerables monastirs que havian presenciát y encoratjat sas gloriosas gestas, los quals guardan amorosos en son sí las despallas de sos héroes. Sense poguer aguantar un dia més tanta vergonya, puján los uns á dalt de Sant Llorens del Munt pera reedificar ab afany son abandonat temple, y altres, dirigint la vista al bressol de la pàtria independéncia, veuhen ja al insigne Bisbe de Vich ocupat en recullir las pedras del coronat cenobi de Ripoll y fent respondrer á son crit á tots los bons patricis pera reconstruir lo símbol de las llibertats catalanas.

Ja 'l Carnestoltas comensa á passar de moda, ja la paraula artificiosa comensa á arreconarse no més que pera 'ls actes purament oficials (puig en aquestos se 'ns *obliga* á usarla), ja comensan á parlar ab veu natural nostres distingits oradors, ja comensan á escriurer en la llengua que enrahonan los amichs ab amichs, los parents ab parents, ja vários periódichs de la terra 's redactan en l' idioma del pays. Y com á conseqüéncia d' aixó, ja 's sent ressonar altra vegada en lo temple (poch sovint encara) la veu del ministre del Senyor predicant l' Evangeli en catalá, cumplint aixís la voluntat del Esperit Sant que doná 'l dó de llenguas als apóstols pera que li prediquessin á cada poble segons sa propia llengua. Així mateix los autors ascétichs, ja 'ns tornan á escriurer llibrets d' oracions y devocionaris en catalá, pera que substituheixin ab ventatja als escrits en castellá, quins pera moltras donas catalanas serveixen sols de luxós adorno.

En una paraula, ja veyém lo camí d' anar á casa; y quan aquest se troba després de molt temps d' haverse perduto, lo camí més llarch se li fá curt al fill pródich.

Ara 's fa necessari que las associacions relligiosas ajudin ab totas sas forsas aquest Renaixement; deuen ferse cárrech de que 'ls partits polítichs son sos pitjors enemichs, siguin del color que siguin, y de tots ells deuen guardarse, contanthi especialment aquells que 's diuhen defensors de la Relligió y li fan més mal que una pedregada rebregantla en lo llot de las passions mundanas.

Siguém catalans práctichs. Ja que 'l Centralisme 'ns ha privat la ensenyansa de las lletras catalanas, aprenemlas ab amor nosaltres mateixos pera no tenir de confessar ab vergonya que no sabém llegir ni escriurer lo llenguatge de casa. Parlém en catalá sempre á Catalunya y escrivim en catalá tot quant s' escapi de las mallas oficials, mentres preparém lo terreno pera rompre aquestas. No hi fá res que l' escriguém incorrecta-

ment al principi; ab paciència y bona voluntat n' apendré, y sabré
aixís honrar á nostra pàtria donant provas de que encara corre per nos-
tras venas aquella sanch catalana dels nostres catòlics avis que ab tanta
dignitat respectavan com se feyan respectar.

PAU COLOMER.

LO JORN DELS REYS

No hi há més bella diada
que la que avuy celebrém,
la quitxalla enjogassada
sols pensa ab la balconada
plena ja d' extrém á extrém.

Ab quin goig espera l' hora
de posá 'l plat al balcó,
sa ignoscencia encisadora
no veu que son á la vora
'ls Reys d' aquella ilusió.

Quan ja resta la natura
embolcallada ab la nit,
¡quánta ignoscenta criatura
s' adorm... somniant la figura
que fa bategar son pit!

Figura qu' en va somnia
sa ilusió mitj delirant,
tan sols sa puresa 'l guía,
y aquesta ¡ay! ja tan sols nía
dintre 'l cor del tendre infant.

Despunta la matinada,
'l somni 'ls mortals deixém
y la quitxalla encantada,
obra ab goig la balconada
plena ja d' extrém á extrém.

Jo també temps endarrera
vaig posá 'l cor á un balcó,
y ab amorosa ceguera
esperava... com espera

á n' als Reys tendre infantó.

Mes la ilusió qu' anhelava
traydor vent la va desfé;
d' amor mon pit batejava
y en lloch del cor qu' esperava
vaig trová 'l meu fet malbé.

MODEST DURÁN Y FOLGUERA.

Los periódichs de Roma tributan grants elogis al últim quadro del eminent pintor catalá don Enrich Serra, *Jesús als noys*. Ab tal motiu ha visitat son taller la Reyna d' Italia, lo Primpcep de Saxonia, l' Arquebisbe de Santiago de Chile, lo General Guzman Blanco ex-president de la República de Venezuela, y altrás personalitats de semblant categoria.

Ha tingut ocasió de veurer aquesta magnífica obra 'l llorejat escriptor catalá don Lluís B. Nadal, qui 'n doná d' ella las més falagueras noticias. Vegis com las fá públicas nostre apreciable colega de Vich *La veu del Montserrat*:

«Lo pintor s' ha cenyit extrictament á la lletra del Evangeli de Sant Lluch: *Y li portavan també noys perque 'ls tocás*. Una nena á la dreita del Salvador, mostrant ab sas ricas vestiduras y las joyas de que va guardada l' abundancia en que viu, li presenta agenollada un munt de flors que 's vessan als peus del Diví Mestre. Per l' altre costat un nen tot nuet, fill segurament d' uns mendicants, s' abraza estretament ab lo Senyor que l' acull amorosament, mentres crida ab los ulls als que venen darre-
ra. Las figuras, accessorias hauríam de dir, del quadro, los apóstols y 'ls pares y mares de las tendras criaturas, están tretas ab la mateixa escrupulositat que lo principal, fins al punt de que 'l juheu que vé ab cert apresurament á presentar lo seu fillet está talment parlant y caracteriza ver-
daderament la rasa.

Pero, com es natural, la figura del Senyor es la primera que atrau las miradas y 'ls cors. Ho domina tot com deu fer, y lo millor que se 'n pot dir es que es tal com la fé la sent y 'l poble la coneix.

De la poesia que hi há escampada per tot lo quadro, no hem de parlarne, perque es cosa difícil d' explicar, y sols veyentho pot un fèrsen càrrech. En aixó s' assembla 'l nou quadro á tots los altres d' en Serra, sobre tot als d' assumpto bíblich. Com de costum, donchs, l' hermosura é idealitat del paysatge acompanyan dignament, ó millor diríam, encaixan á maravella ab l' alta poesia del assumpto. Sols veyentho, repetim, pot un compendre l' aroma (aquesta es la paraula) que donan á l' escena aquella munió de floretas blancas sobre las quals s' agenollan los infants y camina Jesús. Aquest petit detall, que citam com exemple, donará una idea de la delicadesa, de la suavitat y de l' hermosura que respira 'l quadro fins en lo més secundari, si hem d' admetre que hi haja res secundari.»

Tal es la darrera notabilíssima producció del senyor Serra, la qual se podrá admirar prompte en Catalunya per estar destinada á la benéfica

propietaria del vehí poble de Sant Esteve de Castellar, senyora viuda de don Joseph Tolrá, la qual tant bé li fá al pays protegint son art y desenrotllant son trevall.

No cal dir que 'n la present ocasió no ha de faltarli al eminent pintor Serra la felicitació del nostre periódich, que tant l' estima: com á artista, com á catalá y com á germá d' aspiracions en la santa causa de la autonomia de nostra terra.

NOVAS

Ja hem comensat l' any nou.

Pera 'ls nostres compatricis desitjém que continuhi y acabi millor de lo que s' inaugura.

Pera Catalunya, creyém com *La Renaixensa* que l' any que entra probablement será també de crisi, y casi segur que per la mateixa qüestió jurídica que 'ns ha posat en crisi aquest últim any. La lluyta que sostinguerem per l' article 15, l' haurém de sostenir per los *Apéndices*. Lo desmay no es possible; ara més que cap altra volta, los catalans nos hem de mantenir fermes. En l' any que are ha acabat la lluyta terminá per una victòria, encara que fos relativa: Deu vullga que en l' any que comensém, després de la lluyta, que per forsa haurá de ser empenyada, poguém dirnos també que las nostras reclamacions s' han atés, y poguém cantar victòria, que com més completa sia, millor.

Recomaném als sabadellenchs que vagin á Barcelona aquestos días no 's descuydin de visitar la darrera Exposició Parés, en la qual hi han alguns quadros verdaderament notables (pochs per desgracia).

Entre 'ls pintors que s' hi han lluhit més, devém consignar en Llimona, en Casas, en Galofre, en Vayreda, en Baixeras, y poch més.

Parlant d' aquesta Exposició ha escrit las següents oportunas ratillas lo celebrat escriptor don Joan Sardá:

Tampoch hi han (en lo saló), al menos de pintors nostres ni de pintors de veras, los dítxosos quadros *flamenchs*. Tal vegada sigui una mania meua, pero al entrar en lo saló Parés y no veure ni un *torero* ridícul ni una *xula* de aqueixas que alguns pintors nos venian endosant, he experimentat una satisfacció extraordinaria. ¿Será vritat que per fi expulsarém del mon del nostre art aqueixa convenció sense sustancia y de punt extranya á las serietats del nostre temperament de Tasso?

Perque son de sa terra y de sa rassa, no poden los nostres pintors produhir obras espontáneas, y per tant obras mestras, en aqueix *género flamench* exòtich y sense fondas arrels..... La *modelo* catalana vestida de *xula*, fins la mateixa *modelo xula* vestida per un catalá de rassa, son ninots de carn y ós, com hi han ninots de fusta. Hi há algo en la nostra imaginació que la fá mirar més al nort que al mitjdia, incompatible ab aquell mon estrany, alegre, amich del pandero y las castanyolas. No es nostre ni pot serho. Es impossible que ho sentim sincerament, ab aquella efusió íntima de la verdadera inspiració.

Ben sentit, ben pensat y ben expressat: veliaquí un criteri catalanista pur; l' acceptém com á nostre.

Se queixa nostre estimat colega *El Tarrasense* de que 'l Govern hagi denegat sa autorisació pera instalar un servey telefònic en la vehina Tarrassa, quan tant lo reclaman las creixents necessitats industrials.

Tan lamentable acort l' ha fundat lo Govern en que la companyia que ha instalat dita reforma á Sabadell té 'l *privilegi exclusiu* per determinat número d' anys pera procedir á sa instal·lació en lo radi de 10 kilòmetros entorn de nostra ciutat; y en aquest espay s' hi troba Tarrassa.

Nosaltres creyém que las queixas d' *El Tarrasense* son justas, puig opiném com ell que abans de concedirse tal *privilegi* devia haverse consultat ab importants personalitats de Tarrassa, las quals avuy no 's veurían en lo trist cas d' haver iniciat més tart é inconsciencientment un projecte de fracás inevitable.

Ab tot, desitjariám que 'ls justos propòsits dels industrials tarrassenchs trobessin una solució satisfactoria, y per aquesta rahó es que 'ns atrevím á indicárloshi una idea de realisació immediata. Tal es la de posarse d' acort ab la empresa telefónica de Sabadell pera que mitjansant bases convingudas ben estudiadas, porti á cap aquell servey importantíssim.

Y consti que al fer tal indicació, sentiríam que per ningú fos mal interpretada, donchs en ella sols nos guía l' amor que sentím per totas las poblacions de Catalunya, de las quals n' es Tarrassa una de las més catalanas per lo activa y trevalladora.

Ha mort á Barceloua don Joseph M.ª de Ferrer y de Lloret, entussiasista partidari dels ideals regionalistas, que havia publicat notables treballs en várias revistas y había obtingut premis en distints certámens literaris.

Descansi en pau.

Lo distingit escultor don Joseph Campeny está procedint al modelatge definitiu de la estàtua del poeta vilanoví, Manel de Cabanyes, pera comensar tot seguit á trevallarla en pedra.

Aquesta estàtua es la que deu adornar lo vestibul del Museo-Biblioteca-Balaguer de Vilanova y Geltrú.

Durant las festas del casament del Duch d' Esparta ab la primpeesa Sofia, hereu de la Corona grega aquell, y germana aquesta del Emperador d' Alemanya, celebradas á Atenes, lo darrer mes d' Octubre, s' estrená en lo teatre grech un drama qual assumpto está basat sobre la historia de la dominació catalana á Grecia.

Los catalans se presentan en aquesta obra com instruments de la venjansa divina, combatent junt ab un personatge grech, ideat per lo poeta, lo qual en lo drama se casa en secret ab la duquesa Matilde, y axeca los grechs contra 'ls francesos, mes al fi es mort en just cástich per haver duptat entre son amor y l' amor á la pátria, y dexe la sort en mans dels catalans.

L' autor d' aquest drama es lo distingit escriptor grech, un dels que més ha treballat per lo esplendor del teatre nacional, lo senyor Cleón Rangabé, fill del famós poeta é historiador del mateix apellido, representant ó embaixador de Grecia á Berlín.

La epidemia regnant, continua fent cada dia mes invasions en aquesta ciutat, essent benigne en la generalitat dels cassos. De tots modos convé molt al moment de sentirse

atacat preservarse del fret uns quants dias y no precipitar la malaltia donchs, del contrari, degenera la enfermetat en pulmonia, com ja s'han donat alguns cassos en nostra ciutat. Seguint un bon tractament, la enfermetat no ofereix perill trobantse'l pacient restablert del tot als 4 ó 6 dias.

Lo passat dijous morí en aquesta ciutat, víctima de una curta y penosa malaltia, nostre distingit compatrici lo R. P. D. Fidel Fonoll y Saurina, de las Escuelas Pías. D. E. P.

A son enterro, ab tot y'l mal temps hi assistí un numerós sequit, vejentsi un gran número de deixebles del finat.

Rebi sa apreciable familia nostre mes sentit pésam.

Ha aparegut en Valencia un nou setmanari, escrit en valenciá, y titulat *La Degolla*. Anirà il·lustrat ab grabats.

Li desitjém llarga vida.

Lo passat divendres morí en aquesta ciutat la virtuosa Sra. D.ª Teresa Vilarrubias y Busquets, viuda de D. Joan Viver y mare de nostre distingit amich D. Eudalt Viver.

Acompanyém á nostre bon amich y demés familia de la finada en lo dolor que acaban d'experimentar per tan sensible com irreparable pérdua.

Siali la terra lleu.

Ha mort en Madrit víctima de una *bronco-pneumonia grippal* l' ilustre y eminent tenor D. Juliá Gayarre.

Lo día primer d'any, se procedí en lo Saló de las Casas Consistorials, á la elecció de Alcalde, Tinents d'Alcalde, Síndich é Interventor, donant lo sufragi lo resultat següent:

Alcalde President, D. Joan Masagué y Vilarrubias.—Primer tinent, D. Antoni Cirera y Campdepadrós.—Segon tinent, D. Joan Romeu y Serra.—Tercer tinent, D. Mateo Brujas y Romeu.—Quart tinent, D. Joan Claret.—Quint tinent, D. Pau Pujol.—Síndich, don Joseph Vidal.—Vice-síndich, D. Vicens Sampera é Interventor, D. Rafel Cruz.

Lo periòdich il·lustrat *Europa y América*, que veu la llum á París, tributa entussiasmas elogis á un artista, Félix Alarcón, que s'ha establert ara de poch en dita capital y á qui bé podém considerar com á paysá nostre ja que, nascut á Sevilla, vingué essent una criatura á Catalunya, ahont ha residit fins ara. Lo motiu d' aquestas felicitacions es la decoració del gran Hôtel Central del carrer de Lafayette, treball fet per encàrrech del senyor Rubau Donadeu, diputat que ha sigut pe'l districte de Sant Feliu de Llobregat y soci en comandita d' aquell grandióss establiment. En las parets del menjador hi ha pintat lo Sr. Alarcon hermosos punts de vista de les costes catalanes á l' Ampurdá, l' aubada en les montanyes dels voltants de Figueras, lo mitjdia, lo Llobregat prop de Molins de Rey, lo canal prop d' Hospitalet de Llobregat, encontorns de Martorell, l' Estany Remolá de Viladecans, propietat del Sr. Rubau, y Vallvidrera, assumptos tots que ha executat ab perfecció lo distingit artista. Lo mateix periòdich fa saber la nova de que'l Sr. Alarcon está igualment encarregat de decorar lo saló de lectura del Gran Hôtel, y recomana als amants de l' art que vajan á visitar dites pintures si volen passar una estona delitosa.

Se troba completament restablert de sa grave malaltia lo llorejat escriptor catalanista del Rosselló, Mr. Justin Pépratz.

Ho consigném ab gran alegria, y li enviém per tal motiu una estreta abraçada de germanó.

Aquestos días ha sortit de Roma pera la isla de Sardenya nostre distingit company lo conegut escriptor-viatger don Eduart Toda. En aqueixa isla hi es esperat ab ánsia per nostres germans catalans d' origen y de cor.

Sobre l' objecte d' aquesta excursió del senyor Toda, escriu lo següent nostre colega *L' Arch de Sant Martí*:

“Lo senyor Toda se'n va allí pera acabar de completar la biblioteca catalana que comensá á montar l' any 1887, en la casa comunal d' Alger, per quin fi s' emporta uns mil llibres donats per sos respectius autors al senyor Toda. Nosaltres que hem tingut ocasió de veure en la casa comunal d' Alger los comensaments de la indicada biblioteca, podem assegurar desd' ara, que ab la constancia del senyor Toda, dintre poch temps será una de las més importants bibliotecas de la literatura de nostre renaixement.

Los algueresos están de tal manera entussiasmats ab son Cónsul General, com anomenan al senyor Toda, per haverlos posat en correspondencia ab sos ignorats germans de llengua y de costums, que no han parat fins á que 'l municipi li dongués l' honrós títol de fill adoptiu, en nom de tots sos deu mil habitants d' Alger, aixís com també lo seu retrato presideix la sala comunal, lo mateix que en la major part de casas particulars, lo tenen en lloch preferent.

Era 'l Juliol de l' any 80; trobantnos d' excursió en las montanyas de l' interior de l' isla, nos sorprengué 'l cant d' uns pastors cantant unas coplas dedicadas al Cónsul General senyor Toda (qui 's trobava á Madrit), plenas d' entussiasme patriòtic envers sas llibertats perdudas pe 'ls catalans de Catalunya.

La agradabilíssima impressió que 'ns causá lo cant dels pastors algueresos, nos doná á conèixer quan general era la popularitat adquirida en la antiga germana nostra isla de Sardenya envers nostre amich, que ben merescut s' ho té.

Los estudis llingüístichs, fets baix lo punt de vista comparatiu, están tan floreixents en Alemania, que fins á nosaltres mateixos nos explican la etimologia d' algunas paraulas catalanas. Lo senyor K. Himly ha publicat fa molt poch temps en una revista alemana un article encabessat ab las següents paraulas: *Morgenhindiseh oder abend lünddische? Forschungen noch gewissen Spielausdrücker*. (Oriental ú occidental? Investigacions sobre certas paraulas empleadas en alguns jochs). En aquest article, eruditíssim per cert, estudia son antor l' origen probable del joch de naips ó cartas, y s' ocupa ab lo degut deteniment de la obra que sobre la mateixa qüestió publicá en Barcelona, escrita en catalá, lo senyor Brunet y Bellet. Concedeix lo senyor K. Himly gran importancia á n' aquesta obra y diu que 'n ella hi han probas irrefutables en contra del origen francés del joch de cartas. Després d' atribuhir per una detinguda discussió un origen oriental á n' aquest joch, acaba son article ab una llista de 20 fets importants per la historia del joch de cartas desde l' any 1071 fins al 1766, figurant entre aquestos alguns dels que cita lo senyor Brunet y Bellet referents á la Historia de Catalunya.

Lo Sr. Guardia, entés filòlech y escriptor, l' autor de celebrats treballs sobre Ramon Lull publicats en la *Revue de l' Instruction publique* y en la *Revue Germanique* y en altras bandes, del *Ensayo sobre la obra de Huarte* y de notables articles sobre donya Oliva Sabuco de Eantes, y de moltas altras obras que 'l posan en tant bon lloch com á filosof y com á crítich, acaba de donar á llum una edició completa y magistral del *Somni d' en Ber-*

nat Metge, pera la qual s'ha servit del cód. de la Bib. Nac. de Paris (Número 623. Catal. de Morel Fatio) y ha pogut comparar, gracias á la diligencia del Sr. Balari y Jovany, lo que possehim en la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

Lo text francés vá acompanyat d'una introducció en alt grau erudita, en la qual se tracta de la influencia de la literatura italiana en la catalana, ó sia d'un capítol molt interessant, y respecte á la prosa gayre bé inédit, de la historia de nostra literatura.

Bo es que mallorquins ó balears tan competents com los Srs. Aguiló, Guardia y Llabrés, traguén de la pols y del olvit las obras capdals de la edat d'or catalana, ja que 'ls catalans no sabém ferho.

Ultimament s'ha verificat la operació d'envasar per primera vegada l'aygua del *Vichy catalá*, font d'aygua termal que en Caldas de Malavella posseheixen don Modest Furest y Companyia.

Aquestas ayguas, famosas ja per los promís que han obtingut (medallas d'or y plata y mencions honoríficas en las exposicions de Nissa, Nápoli, Zaragoza, Barcelona y París), brollan en lo cim d'un petit puig, denominat *de las ánimas*, situat al bell mitj d'una hermosa vall y á 300 y 500 metros respectivament de la població y de la vía férrea de Barcelona á Fransa.

La denominació del *Vichy catalá*, no li ha sigut posat á la font termal de Caldas de Malavella sense mirar com va ni com costa, sino atinentse á la gran similitud que tenen sas ayguas ab las del *Vichy* francés, especialment ab la déu de *Grande-Grille*, ja per lo número y quantitat de substancias de que consta, ja per sa idéntica agrupació química y molecular.

Ara se ha procedit á son envás, pera lo de que 's tracta y, que convé sia un fet aviat, es d'aixecar en aquell lloch tan hermós un espayós y ben montat establiment balneari. Aixís, sobre resultar més económic á molts malalts que necessitan l'ús d'ayguas d'aquella composició, s'evitará que emigrin de Catalunya y d'Espanya quantitats notables de diner per tots conceptes importantíssims.

Ditas ayguas son ja declaradas de utilitat pública, y está aprobat lo plan del balneari, que será un hermosíssim edifici envoltat d'espayosos jardins.

Siguém, donchs, proteccionistas una vegada més.

Lo diligent y erudit bibliófil senyor Elias de Molins, en sas investigacions pera buscar datos referents als escriptors catalans del present sigle, ha realisat una troballa de suma importancia. Sembla que en los Arxius hi restavan desconegudas varias cartas del ilustre Salvá, á qui s'atribueix la invenció de la telegrafia eléctrica, en las quals se parla d'un projecte de navegació submarina.

Ditas cartas foren dirigidas á Urquijo, secretari d'Estat del monarca Carles IV, y en ellas se parla de varias experiencias realisadas per En Salva l'any 1800, encaminadas á la solució del problema de la navegació submarina. Conta En Salvá las provas decisivas que portá á cap pera comprovar la possibilitat de resistir la atmósfera en un compartiment herméticament tancat durant moltes horas y dona per resolt aquest importantíssim problema.

La revista *La España Regional* publica en son darrer número aquells interessantíssims documents.